

ΚΥΡΙΛΛΟΣ Γ' ΣΠΑΝΟΣ Ο ΕΠΙΒΑΤΗΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΘΡΟΝΟΥ

ΥΠΟ
ΤΑΣΟΥ ΑΘ. ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Ὑπὸ τὸ ὄνομα Κύριλλος εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πατριαρχείου ΚΠόλεως κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἀπαντοῦν τρεῖς ὁμώνυμοι πατριάρχαι, ἧτοι ὁ ἐθνομάρτυς Κύριλλος Α' ὁ Λούκαρις, ὅστις ἀριθμεῖται π ρ ῶ τ ο ς καὶ οἱ σχεδὸν σύγχρονοὶ τοῦ Κύριλλος Β' ὁ ἀπὸ Βεροῦσίας, ἐπωνυμούμενος Κονταρῆς καὶ Κύριλλος Γ' ὁ ἀπὸ Τυρνόβου, Σπανός. Ὁ τελευταῖος οὗτος δις ἤρπασε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, δὲν ἠδυνήθη ὁμως εἰμὴ ὀλίγας μόνον ἡμέρας νὰ κρατήσῃ αὐτόν, ἀντιθέτους ἔχων τοὺς συνοδικοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ἀξιωματούχους τῆς Ἐκκλησίας. Θύελλα ὑπῆρξεν ὁ βίος του καὶ αἱ σελίδες ποὺ ἔγραψεν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν τοῦ ΙΖ' αἰῶνος μελαναί. Μὲ τὰ πλέον ἐκφραστικὰ ἐπίθετα περικοσμοῦν αὐτὸν αἱ δύο συνοδικαὶ ἐναντίον του καθαιρέσεις, διότι τὰ ἔργα του, ἀφ' ἧς εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἐκκλησιαστικὸν περιβόλον, προεκάλουν κατασχύνην.

Τοιαῦται σελίδες εἰς τὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας δὲν εἶναι σπάνιαι. Ἴσως ἀποτελεῖ νίκην αὐτῆς, ὅτι ἐν τῷ συνόλω της ἐκράτησεν ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅταν ὁ ζοφερὸς χειμὼν τῆς δουλείας ἔσυρε δεσμίαν τὴν θρησκευτικὴν καὶ πολιτικὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἔθνους καὶ παρέδωκεν εἰς τὴν εὐσυνειδησίαν τῶν ἀλλοθρήσκων κατακτητῶν τὰ ὅσια καὶ τὰ ἱερὰ τῆς αὐτοκρατορίας. Τὸ φαινόμενον Κυρίλλου Γ' τοῦ Σπανοῦ εἶναι ἐξόχως διδακτικὸν τῆς μεγάλης ἐσωτερικῆς πάλης τῆς Ἐκκλησίας, ἀμνησμένης κατὰ τῆς δυναστείας, τοῦ παραλογισμοῦ καὶ τῆς κατωτερότητος, ποὺ προήρχοντο ἀπὸ τὴν συνεργασίαν τῶν πονηρῶν πνευμάτων μετὰ τῆς ἀσιατικῆς βαρβαρότητος¹. Τοιαῦται κηλίδες θὰ ἦτα δυνατόν νὰ παρασιωπηθοῦν ἀπὸ τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν. Ἀλλὰ τότε δὲν θὰ ἦτο ἀληθῆς ζήτησις τῆς ἀληθείας. Πλὴν αὐτοῦ, ἡ μελέτη τῶν τριβόλων, τῶν παγίδων καὶ τῶν παντὸς εἶδους ἐμποδίων εἰς τὴν ἐν γένει πορείαν τοῦ βίου τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τοὺς κρισίμους ἐκείνους καιροὺς, θεμελιώνει τὸ ἰσχυρὸν βᾶθρον τῆς μεγαλοπρεποῦς νίκης ποὺ κατήγαγε τελικῶς καὶ τονίζει

1. Σχετικὴ εἶναι ἡ μελέτη τοῦ ἀοιδίμου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χ ρ υ σ ο σ τ ὁ μ ο υ Παπαδοπούλου, Ἡ ἐξωτερικὴ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας ΚΠόλεως ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως μέχρι τοῦ ΙΗ' αἰῶνος, «Θεολογία», τόμ. Κ' (1949), σελ. 3 κέξ.—Πρὸ τοῦ αὐτοῦ, Ἡ θέσις τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους ἐν τῷ τουρκικῷ κράτει μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς ΚΠόλεως, αὐτόφθι, τόμ. ΙΒ' (1934) σελ. 5 κέξ.

τὸ ἀξιόλογον κατόρθωμα τῆς διὰ τῶν αἰῶνων ἐπιβιώσεως, παρὰ τὰς καταθλιπτικὰς δοκιμασίας. Δι' ὅλους αὐτοὺς τοὺς λόγους ἀφείλομεν νὰ ἀναζητήσωμεν διηκριβωμένα τὰ πράγματα, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν πολιτείαν τοῦ ἀνδρός τούτου.

Ἀρχομένου τοῦ ΙΖ' αἰῶνος τὸν θρόνον τῆς μητροπόλεως Κορίνθου κατεῖχεν ὁ μητροπολίτης Ἀνθίμος. Οὗτος, καίτοι οἰκεῖος τοῦ μεγάλου Λουκάρεως, ἠτύχησεν εἰς τὴν Κορίνθον, διότι ἐθεωρήθη ὑπεύθυνος τοῦ ἀδίκου θανάτου τοῦ Λακεδαιμονίας Διονυσίου, καθηρέθη διὰ τοῦτο, ἠθρώθη μετὰ ταῦτα καὶ τὸ 1621, ἐπὶ Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως, πάλιν καθηρέθη. Πλὴν ὅμως ἡ πατριαρχικὴ Σύνοδος, ἐλεήσασα τὸ γῆρας αὐτοῦ, τοῦ παρεχώρησε κατ' οἰκονομίαν τὴν ἐπαρχίαν του πρὸς ἐξοικονόμησιν τῶν πρὸς τὸ ζῆν καὶ ἀντιμετώπισιν ὑπάρχοντος χρέους, ἐκδοθέντος σχετικοῦ σιγιλλίου, εἰς τὸ ὅποιον καθορίζοντο πλατύτερον αἱ ὑποχρεώσεις του, καθ' ὅς φαίνεται ὅτι ἡ ἀπηγορεύετο εἰς αὐτὸν ἡ ἱεροπραξία, ἡ ἐπετρέπετο ὑπὸ ὄρους. Τοῦτο προεκάλεσε τὰς ἐπανειλημμένας διαμαρτυρίας καὶ τὰ παράπονα τῶν Κορινθίων, δι' ὃ κατὰ Μάιον 1622 διὰ συνοδικῆς ἀποφάσεως, ἦτις περιέχεται εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 4 κώδικα τοῦ ἐν ΚΠόλει Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου², ἐγένετο δεκτὸν τὸ αἴτημα τῶν χριστιανῶν Κορινθίων, περὶ ἐκλογῆς γνησίου ἀρχιερέως. Ἴδου ἡ σχετικὴ ἀπόφασις.

Κυρίλλος οἰκουμενικὸς πατριάρχης

† Φανερόν ἐστι καὶ ὁμολογούμενον, ὅτι πέρυσι ἐπὶ τῆς πατριαρχείας ἡμῶν ἡ συναχθεῖσα θεία καὶ ἱερὰ τῶν ἀρχιερέων σύνοδος πρὸς τοὺς ἄλλοις ἐκκλησιαστικοῖς ἀναγκαίους καὶ χρειώδεις, οἷς ἐθεώρησε
5 καὶ ἐδιώρθωσε, ἠθέλησε καταψηφισαοθαι καὶ ἐκφωνήσαι καθαίρειν παντελῆ καὶ κατὰ τοῦ μητροπολίτου Κορίνθου κυροῦ Ἀνθίμου, διὰ τὸ ἐξ αἰτίας αὐτοῦ προβῆναι τὸν ἄδικον θάνατον τοῦ μακαρίτου Λακεδαιμονίας κυροῦ Διονυσίου, πλὴν ἐλεήσασα τὸ γῆρας αὐτοῦ δέδωκεν αὐτῷ τὴν ἐπαρχίαν ταύτην Κορίνθου οἰκονομικῶς, τοῦ ἔχειν
10 μὲν αὐτὴν πρὸς καιρὸν καὶ νέμεσθαι τὰ εἰσοδήματα αὐτῆς, διὰ τὰ συνέχοντα αὐτῷ χρέη, ὡς ἔλεγεν, οὐ μὴν δὲ γνησίως καὶ ἀνευθύνας εἰς τὸ ἱερουργεῖν ἐν αὐτῇ καὶ ἐκτελεῖν τὰ ἀρχιερατικά, ὡς πλατύτερον φαίνεται ἐν τῷ προεκδοθέντι πρὸς αὐτὸν πατριαρχικῶ καὶ συνοδικῶ γράμματι. Ἐπειδὴ τανῦν ἦλθον πολλοὶ τῶν ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας
15 ἐκείνης χριστιανοί, οὐ μόνον ἄπαξ, ἀλλὰ καὶ δις καὶ πολλάκις καὶ ἐζήτησαν γνησίον ἀρχιερέα, εἰς τὸ ἱερουργεῖν καὶ εὐλογεῖν καὶ ἀγιάζειν αὐτούς καὶ ἐκρίθη γνώμη κοινῇ συνοδικῇ γενέσθαι τὴν ζήτησιν αὐ-

2. Φ. 22 β. Περιγραφή τοῦ κώδικος ὑπὸ Ἀ. Παπαδοπούλου—Κεραμέως, Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Δ', ἐν Πετρούπολει 1899, σελ. 13. Περβλ. Πατρ. Ἱεροσολύμων Δοσιθέου, Νομ. Συναγωγή, φ. 181α, 189β, 291β.

τῶν, εὐλογον οὖσαν καὶ κανονικὴν, τούτου χάριν καὶ εἰς δήλωσιν καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ τὸ παρὸν ἔγγραφο, ἐν ἔτει ζϞϞ [7130=1622],
20 ἐν μηνὶ Μαΐῳ, Ἰνδικτιῶνος ε'.

- † Ὁ Κυζίκου Παρθένιος
 † Ὁ Νικομηδείας Νεόφυτος
 † Ὁ Ἀθηνῶν Θεοφάνης
 † Ὁ Λαρίσης Γρηγόριος
 25 † Ὁ Παλ. Πατρῶν Θεοφάνης
 † Ὁ Χίου Ἰγνάτιος
 † Ὁ Προύσης Ἰωάσαφ
 † Ὁ Μέγας Διογυθέντης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἔχων τὰς
 30 γνῶμας τῶν πανιερωτάτων μητροπολιτῶν τοῦ Θεσσαλονίκης, τοῦ Λακ-
 κεδαιμονίας, τοῦ Αἴνου, Γάνου καὶ Χώρας καὶ τοῦ Ἐλασσῶνος.
 † Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Τζιάς καὶ Θερμίων
 † Ὁ Ἀνδρου Γρηγόριος
 † Ὁ Γαγγρῶν Δανιήλ.

Ἀκολούθως, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀπομακρυνθέντος Ἀνθίμου, ἐξε-
 λέγη Κορίνθου ὁ ἐν τῷ πατριαρχικῷ ναῷ ἐφημερεύων ἱερομόναχος Νεόφυ-
 τος, κατὰ τὸν αὐτὸν μῆνα, τοῦ αὐτοῦ ἔτους καὶ ἴσως αὐθημερόν³. Μὴ
 ἐκπληρῶν ὁμοίως καὶ οὗτος τὰς πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν ὑποχρεώσεις αὐτοῦ καὶ
 δι' ἄλλα παραπτώματα, καθηρέθη τὸν Ἰούλιον τοῦ 1624⁴, ἀντ' αὐτοῦ
 δ' ἐξελέγη τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ὁ ὀσιώτατος καὶ τιμιώτατος
 πρωτοσύγκελλος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μ. Ἐκκλησίας ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευ-
 τικοῖς κυρ - Δανιήλ⁵, ὅστις τὸν Ἰούλιον τοῦ 1628 μετετέθη εἰς Σέρ-

3. Ἐν φ. 23α τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 κώδικος τοῦ ἐν ΚΠόλει Ἀγιοταφικοῦ Μετοχίου καταχωρίζεται ἡ προῆξις ψήφων ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ τοῦ Νεοφύτου, ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων Κυζίκου Παρθένιου, Νικομηδείας Νεοφύτου, Προύσης Ἰωάσαφ, Παλ. Πατρῶν Θεοφάνους, Ἀθηνῶν Θεοφάνους, Λαρίσης Γρηγορίου, (Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης) Γαβριήλ, Χίου Ἰγνατίου, ἀρχιεπισκόπου Τζιάς καὶ Θερμίων Γερασίμου Ἀνδρου Γρηγορίου καὶ Γαγγρῶν Δανιήλ, ἐν ἔτει ζϞϞ (7130=1622), μηνὶ Μαΐῳ, Ἰνδ. ε'. Κατ' αὐτήν, συνήχθησαν οἱ καθευρεθέντες ἀρχιερεῖς, τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Κορίνθου γνησίως ποιμένους ἀπορούσης, ἅτε τοῦ ἐν αὐτῇ ἀρχιερατευόντος κυροῦ Ἀνθίμου, δι' ἣν αἰτίαν καταντικρῶ φαίνεται, εὐλόγῳ τρόπῳ ταύτης στερηθέντος. Συνοποψήφιοι τοῦ Νεοφύτου παπα - κυρ - Χριστόφορος καὶ παπα - κυρ - Διονύσιος.—

4. Κῶδ. 4 Ἀγιοταφ. Μετοχίου, φ. 25α.— E m i l e L e g r a n d, Bibliographie Hellenique du dix-septième siècle, τόμ. Δ', Παρίσιοι 1896, σελ. 347 - 348.— Π α ρ θ ε ν ῖ ο υ Π ο λ ἄ κ η, Ἐπίσκοποι τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Κορίνθου, «Ἱερὸς Σύνδεσμος», ἐτ. 18', περ. β', φ. 276 (1 Νοεμ. 1916), σελ. 9 - 10.

5. Κῶδ. 4 Ἀγιοταφ. Μετοχίου, φ. 26α.— Α. Π α π α δ ο π ο ὄ λ ο υ Κ ε ρ α μ ἔ ω ς, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 13. Μετὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Δανιήλ, ἐπὶ βραχὺ ἐνεφανίσθη

ρας ⁶. Ἐφεξῆς ἀπαντᾷ μητροπολίτης Ἰεζεκιήλ, κατέχων τὸν θρόνον Κορίνθου μέχρι τοῦ 1635, ὅτε καθηρέθη ⁷.

Ἐκ τῶν πηγῶν δὲν φαίνεται τίς ἐξελέγη διάδοχος τοῦ εἰς Σέρρας μετατεθέντος Δανιήλ. Ἐκ τῆς καθαιρέσεως τοῦ Ἰεζεκιήλ κατ' Ἰούλιον τοῦ 1635 πολλά διδασκόμεθα. Αὕτη ἐγένετο ἐπὶ πατρ. Κυρίλλου Β' τοῦ Κονταρῆ καὶ εἶναι ἔλλιπής, διαλαμβάνει ὅμως ὅτι ὁ Ἰεζεκιήλ εἶχε λάβει γράμματα κατὰ τοῦ γνησίου μητροπολίτου Κορίνθου Κυρίλλου, ἐξακροτηρῶντο ὡς ἐπιβάτης καὶ καθηρέϊτο ἀποκαθίστατο δὲ ὁ γνήσιος μητροπολίτης. Χαρακτηριστικῶς προστίθεται, ὅτι ἂν εὗρεθῆ καθαιρέσεις κατὰ τὸν Κυρίλλου δέον νὰ θεωρηθῆ ἄκυρος, ὡς βία, δυναστεία καὶ παρὰ κανόνας γενομένη. Ἐντεῦθεν συνάγομεν, ὅτι ἰσχυρὸν ἐν ΚΠόλει προστάτην εἶχεν ὁ Ἰεζεκιήλ, βοηθεῖα τοῦ ὁποῖου ἐξελέγη Κορίνθου ἀντὶ τοῦ δι' ἄγνωστον αἰτίαν καθαιρεθέντος Κυρίλλου. Διὰ τῆς ἐγκαίρου ὅμως κινητοποιήσεως τοῦ Κυρίλλου ἐπετεύχθη ἀνατροπὴ τῶν γενομένων. Ἴδου ἡ ἔλλιπής καθαιρέσεις τοῦ Ἰεζεκιήλ, τὸ 1635 ⁸.

...ἀκωλύτως καὶ ἀνεμποδίστως. Οἱ δὲ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῇ εὐρισκόμενοι κληρικοί, ἱερεῖς, χρησιμώτατοι ἄρχοντες καὶ οἱ λοιποὶ χριστιανοί, γινώσκοντες αὐτὸν γνήσιον καὶ καθολικὸν ἀρχιερέα καὶ προστάτην, τιμῶσι καὶ ἀγαπῶσι, ὑποταγὴν καὶ εὐπειθεῖαν δεικνύοντες καὶ

5 παρέχοντες εὐγνωμόνας ταῦτα τὰ ἐκκλησιαστικά δικαιώματα, κανονικὰ τῶν ἱερέων δηλαδὴ, συνοικέσια, πανηγύρεις, ζητείας καὶ λοιπὰ συνήθη τοῦ τόπου, μνημονευομένου παρ' αὐτῶν πάντων τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ ὀνόματος, ὃς δ' ἂν ἄλλως ποιῆσῃ καὶ ἐναντίος αὐτῷ φανῆ καὶ ἀπειθῆς καὶ σκάνδαλον αὐτῷ προξενήσῃ καὶ κρατήσῃ τι τῶν εἰσοδημάτων, ἢ τελείως μητροπολίτην Κορίνθου ὀνομάσῃ τὸν ἐπιβάτην

10 ἐκεῖνον Ἰεζεκιήλ καὶ δεχθῆ αὐτὸν καὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀσπάσῃται καὶ εἰσόδημα πολὺ ἢ ὀλίγον δῶσιν ἀνδρομῆν καὶ βοήθειαν δειξῇ, ἱερεὺς μὲν ὢν ἀργὸς μενέτω πάσης ἱεροπραξίας, ὡς ἄξιος τελείας καθαιρέσεως, λαϊκὸς δὲ ἀφωρισμένος ἔστω καὶ τὰ ἕξῃς. Ὅσα δὲ γράμματα ἐδόθησαν βία καὶ τρόπῳ ἀδικίας καὶ αἰσχροκερδείας καὶ παραλόγως τῷ Ἰεζεκιήλ ἐκείνῳ, ἐναντιούμενα τούτῳ τῷ μητροπολίτῃ Κορίνθου κυρ - Κυρίλλῳ, αὐτὰ τε καὶ ὅσα ἄλλα δοθήσονται ἄκυρα ἔστω-

ὁ Νεόφυτος, ὅστις ὅμως καθηρέθη διὰ δευτέραν καὶ τρίτην φοράν. Βλ. Εὐαγ. Σαβράμη, Περὶ τῆς τρίτης καθαιρέσεως τοῦ Κορίνθου Νεοφύτου «Πρωτικὰ τῆς Χριστ. Ἀρχαίολ. Ἐταιρείας», περ. γ', τόμ. Β' (1933), σελ. 121 κέξ.

6. Πατρ. Ἱεροσολύμων Δοσιθέου, Νομικὴ Συναγωγὴ (χρφ.), φ. 312α. Πρβλ. Κ. Ν. Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τόμ. Γ', ἐν Βενετίᾳ 1872, σελ. 566, κλπ.

7. Παρθενίου Πολάκη, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 10.—Β. Α. Μυστακίδου, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, «Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν», τόμ. ΙΒ' (1936), σελ. 184—.

8. Νομ. Συναγ. φ. 318β. Κ. Ν. Σάθα, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 571.

σαν και αντίσχυρα και εις ουδέν λογιζόμενα. Εί γε δὲ εὐρεθείοι καθαίρεσις κατ' αὐτοῦ τοῦ ἱερωτάτου κυρ - Κυρίλλου, γεγραμμένη ἐν κώδικι τινι τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, ὡς βία και δυναστεία και παρὰ κανόνας προβάσα, ἄκυρος ἔστω και ἀνίσχυρος και εις ουδέν λογιζέσθω. Οὕτως ἀποφαινόμεθα ἐν ἁγίῳ πνεύματι συνοδικῶς, ἐπὶ γὰρ τούτῳ ἐγράφη και τὸ παρὸν τῆς ἡμῶν μειριότητος συνοδικὸν ἄθωωτικὸν βεβαιωτήριον γράμμα και ἐπεδόθη τῷ ἱερωτάτῳ αὐτῷ μητροπολίτῃ Κορίνθου κυρ Κυρίλλῳ, εις δῆλωσιν και διηρηκῆ τὴν ἀσφάλειαν. Ἐν ἔτει σωτηρίῳ αχλεῶ (1635), μηνί Ἰουλίῳ, Ἰνδικτιῶνος γ'.

Παρὰ τὴν ἀνωτέρω ἀποκατάστασιν τοῦ ὁ Κύριλλος φαίνεται, ὅτι δὲν ἐπεθύμει νὰ ἐπανέλθῃ εις Κόρινθον, ἴσως μάλιστα ἐφεξῆς παρέμενεν εις ΚΠολιν. Κατὰ Σεπτέμβριον 1636 εὐρίσκομεν αὐτὸν ὑπογράφοντα συνοδ. πράξιν πατρ. Νεοφύτου Γ', ἐπὶ διενέξεως μητροπολίτου Ἀγχιάλου πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Πρεσλάβας δι' ἐνοριακὰ χωρία⁹. Πιθανὸν εἶναι, ὅτι ὁ Κύριλλος ἐκαιροφυλάκει εις ΚΠολιν, πνεῦμα ἀνήσυχον πάντοτε, ἐνῶ ὁ Ἰεζεκιήλ εἶχεν ἐπιστρέψει εις Κόρινθον. Καὶ ὄντως εις τὸν Κύριλλον παρουσιάσθη ἡ ποθομένη εὐκαιρία, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μητρ. Φιλιππουπόλεως Χριστοφόρου, κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1637, ἐπὶ πατρ. Νεοφύτου Γ'. Καὶ ἐξελέγη μὲν τὸν Δβριον 1636 μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως και ἐχειροτονήθη μάλιστα ὁ ἀρχιδιάκονος τοῦ πατρ. Κυρίλλου Β' τοῦ Κονταρῆ Γαβριήλ, ἀλλ' ὁ Κύριλλος κατώρθωσε ν' ἀκυρώσῃ τὴν σχετικὴν πράξιν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἡ μητρόπολις Φιλιππουπόλεως εἶχε δοθῆ προηγουμένως διὰ λόγου εις αὐτόν, ἐπειδὴ ἀδίκως και ἀναίτιως εἶχεν ἐξωσθῆ τῆς ἐπαρχίας του, ἥδη δ' ἐμπόνως διέκειτο μένων ἐκτὸς ἔδρας.

Ἐπομένως πρὸ τοῦ τέλους τοῦ 1636 ὁ Ἰεζεκιήλ εἶχεν ἐπανέλθει εις Κόρινθον, ὅπου παρέμεινε μέχρι τοῦ ἔτους 1638, ὅτε ὑπὸ Κυρίλλου Β' τοῦ Κονταρῆ καθηρέθη. Ἀξίος διάδοχος τοῦ Κυρίλλου και εις μηχανορραφίας ἱκανώτατος, τὴν ριφθεῖσαν ὑπὸ Νεοφύτου Γ' και Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως ζητείαν δὲν κατέβαλλε πρὸς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν, πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν χρεῶν αὐτῆς, ουτε τα βασιλικά χαρὰτσια ἐπλήρωνε. Ἐπανελθόντος του πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Κονταρῆ, ὅφ' οὗ εἶχεν ἄλλοτε εὐεργετηθῆ, εις ΚΠολιν τὸ β', ὁ Ἰεζεκιήλ ἐπὶ δέμηνον ἐκρύπτεπτο ἐκεῖ και δὲν προσήρχετο νὰ

9. Μητρ. Ἡλιουπόλεως και Θεῶρων Γενναδίου Ἀραμπατζόγλου. Φωτίειος Βιβλιοθήκη, μέρ. Α', ἐν ΚΠόλει 1933, σελ. 161. Ἡ πράξις και ἐν Νομ. Συναγ. φ. 314β. Πρὸβλ. Κ. Ν. Σάθια, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 571.

10. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Μελέτη, περὶ τοῦ βίου και ἀκολουθίας τοῦ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως οἰκουμ. πατριάρχου Διονυσίου Α' τοῦ ἐκ Δημητσάνης (1466 - 1472, 1488 - 1490), μετὰ συμβολῆς εις τὴν ἐπισημασμένην ἱστορίαν Φιλιππουπόλεως κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα, Ἀθήναι 1955, σελ. 6 - 7 (Πρὸβλ. <Ἀρχεῖον Θερακικοῦ Λαογραφικοῦ και Γλωσσικοῦ Θεσαυροῦ>, τόμ. ΙΘ' (1954), σελ. 270 - 271).

ἐκφράση τὴν ὀφειλομένην ὑποταγὴν. Διὰ τοὺς λόγους τούτους χαρακτηρίζεται ἀσύνητος, παράφρων καὶ ἐν κακοῖς διαβόητος. Καὶ καθαιρεῖται. Ἡ καθαιρέσις αὐτοῦ εἶναι ἐν ἐνδιαφέρον ἔγγραφον¹¹. Χρονολογεῖται, ἀλλὰ δὲν μνηολογεῖται. Πάντως ἐγένετο ἐντὸς τοῦ Αὐγούστου 1638, διότι τῇ 23 Αὐγ. 1638 ἐξελέγη διάδοχος αὐτοῦ ὁ ἀπὸ Ἑλασσῶνος Ἰωάσαφ¹². Ἡ καθαιρέσις Ἰεζεκιήλ ἔχει ὡς ἑξῆς.

*Κύριλλος ὁ ἐκ Βερροίας ἑλέφ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως
νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.*

Ἐπισημασθέντες ὅτι μὲν ἐν τῇ ἀγιωτάτῃ καὶ ἀποστολικῇ ἀνατολικῇ τοῦ Χριστοῦ
Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ νόμος ἐστὶ συνοδικὸς ἔκπαλαι, διορίζων καὶ λέγων
5 τὰς κατὰ καιροὺς συνοδικὰς ἀποφάσεις, τὰς πρὸς σύστασιν καὶ διόρ-
θωσιν τῆς Ἐκκλησίας γιγνομένας, ὡς κανονικὰς καὶ εὐλόγους, εἶναι
ἀπαρασαλεύτους καὶ εὐμεταβλήτους, εὐδηλὸν ἐστὶ, καὶ τοῖς πᾶσι κατα-
φανές, ὅτι δὲ τὸν παραβαίνοντα ἀρχιερέα τὴν τοῦ συνοδικοῦ ἐκείνου
τόμον ἀπόφασιν, τὴν τρανῶς φάσκουσιν ὀφείλειν πάντας αὐτὴν φυλάτ-
10 τειν, καὶ μὴ ἀνατρέπειν, εἶναι ὑπὸ παντελῆ καθαιρέσιν καὶ αἴτιον
γίνεσθαι τοῦ ἐξωσμοῦ τῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας καὶ τοῦτο ἀναντίρρητον
καὶ ἀναμφίβολον. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ ὁ μητροπολίτης Κορίνθου
Ἰεζεκιήλ, κατὰ πάντα ἐφάνη παραβαίνων τὴν τοῦ συνοδικοῦ ἐκείνου
τόμον ἀπόφασιν, ὡς ἄφρων καὶ ἀσύνητος καὶ οὔτε τὴν ἐν τῷ καιρῷ
15 τοῦ κυρ. Νεοφύτου ριφθεῖσαν πατριαρχικὴν ζητείαν ἠθέλησε παρα-
σχεῖν, οὔτε τὴν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ γηραιοῦ Κυρίλλου, οἵτινες γνώμη
κοινῇ συνοδικῇ ἐδόθησαν πρὸς τινὰς δανειστάς τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλη-
σίας, οἳ μὴ λαβόντες ἐνοχλοῦσι καθ' ἑκάστην τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν
ἀρχιερατικὴν Σύνοδον, πρὸς δὲ καὶ τὰ βασιλικὰ χαράτζια οὐ παρέσχε
20 καὶ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν αἴτιος ἐγένετο τῆς αὐτοῦ καταδίκης, τὸ χεί-
ριστον δὲ ὅτι τῆς ἡμῶν μετριότητος προνοίᾳ Θεοῦ ἐπανελθούσης πάλ-
ιν εἰς τὸν ὑψηλότετον καὶ ἀγιώτατον τοῦτον θρόνον τὸν οἰκουμενι-
κὸν καὶ τοὺς οἴκους τῆς Μεγάλῃς Ἐκκλησίας ἀναλαβούσης καὶ ἰθυ-
νοῦσης ἀποστολικῶς τε καὶ κανονικῶς ἤδη δύο μῆνας καὶ πλείω, αὐτὸς
25 ὁ παράφρων καὶ ἐν κακοῖς διαβόητος, ἐνταῦθα ἐν τῇ βασιλευσῶσιν
τῶν πόλεων εὐδρισκόμενος καὶ τὰς διατριβὰς ἔχων κρύπτεται ἀπὸ τό-
που εἰς τόπον καὶ ὡς ἀπειθής καὶ ἀνυπότακτος οὐκ ἤλθε πρὸς ἡμᾶς
εὐρεθῆναι καὶ δεῖξαι τὴν ὀφειλομένην ὑποταγὴν καὶ εὐπειθειαν, ὡς
καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἀπαντῆσαι τῇ ἱερᾷ συνόδῳ. Ὅθεν

11. Νομ. Συναγ. φ. 322β - 323α. Κ. Ν. Σ ἄ θ α, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 573.

12. Μ. Δ. Χ α μ ο υ δ ο π ο ὑ λ ο υ, Ἀρχιερατικαὶ ἐναλλαγαί, «Ἐκκλ. Ἀλήθεια» τόμ. β' (1881 - 82), σελ. 696 - 697. Ὀλίγον βραδύτερον, τὸν Νβρίον 1639, ὁ Ἰεζεκιήλ διεδέχθη τὸν ἐκπτωτον Σοφίας Ἰγνάτιον.

- 30 ὡς τοιοῦτον ἀναφανέντα τὸν Κορίνθου αὐτὸν Ἰεζεκιήλ ἡ μετριότης ἡμῶν καὶ ἡ περὶ αὐτὴν τῶν ἀρχιερέων Σύνοδος ἔχει καθηρημένον καὶ γεγυμνωμένον πάσης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας καὶ τάξεως καὶ ἐκβεβλημένον τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας καὶ ἐστερημένον τῶν ἐκκλησιαστικῶν εἰσοδημάτων μηδεμίαν ἀνάκλησιν ἔχοντα εἰς τὸ ἐξῆς, ὡς αὐτοκατά-
- 35 κριτον καὶ παρήκοον τῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως, καταφρονοῦντα δὲ καὶ ἀφωρισμένον καὶ ἀσυγχώρητον, χειροτονοῦμένον ἐτέρου ἐν αὐτῇ ἀναμφιλέκτως. Οὕτως ἀπεφηνάμεθα συνοδικῶς εἰς ἐνδειξιν δὲ πάντων καὶ ἀσφάλειαν ἐγένετο καὶ ἡ συνοδικὴ αὐτοῦ καθαίρεσις καὶ κατεστρώθη ἐν τῷ τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας
- 40 ἱερῷ κώδικι, ἐν ἔτει σωτηρίῳ αἰχλῆφ (1638).

Ἄλλὰ καὶ ὁ Κύριλλος δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εὐδοκίμησῃ εἰς Φιλιπούπολιν μὲ τὸν τρόπον ποῦ ἐξελέγη. Διότι ὁ κανονικὸς ἀρχιερεὺς τῆς ἐπαρχίας Γαβριήλ ἀνέμενε τὸν κατάλληλον χρόνον τῆς ἀποκαταστάσεώς του. Τοῦτο ἐγένετο ἐπὶ πατρ. Παρθενίου Α' τοῦ Γέροντος, ὅστις τὸν Μάρτιον τοῦ 1639 ἠκύρωσε τὴν προᾶξιν τοῦ Ἰανουαρίου 1637, καὶ ὁ μὲν Γαβριήλ ἀποκατέστη μητροπολίτης νόμιμος Φιλιππουπόλεως, ὁ δὲ Κύριλλος ἀπεβλήθη ὡς ἐπιβάτης, λεγόμενος ἔκτοτε πρώην Κορίνθου¹³. Ἐκεῖνο ποῦ ἰδιαιτέραν σημασίαν ἔχει καὶ πρέπει νὰ υπογραμμισθῇ, εἶναι ὅτι τὸ ὑπόμνημα ἐκλογῆς τοῦ Κυρίλλου ὡς μητρ. Φιλιππουπόλεως, κατ' Ἰανουάριον 1637¹⁴, μετὰ τῶν ὑπογραφῶν τῶν συνοδικῶν ἀρχιερέων ἔφερε καὶ τὰς ὑπογραφὰς τριῶν ἰσχυρῶν Ὀθωμανῶν, τὰς ὁποίας μάλιστα νεωτέρα χεῖρ ἀπεπειράθη ν' ἀποσβέσῃ. Διὰ τοῦτο τὸ πατριαρχικὸν διάταγμα τῆς 1 Ἰουλίου 1639 ἐπὶ Παρθενίου Α' γράφει χαρακτηριστικῶς, ὅτι «τὰ ἐκ βίας καὶ ἀνάγκης πραιτόμενα οὔτε χρόνος, οὔτε νόμος, οὔτε συνήθεια ἐπιβεβαιοῦσθαι δύναται», τὴν δὲ μετὰθεσιν τοῦ Κυρίλλου εἰς Φιλιπούπολιν χαρακτηρίζει ὡς βιαίαν, ἅμα καὶ δυναστικήν, «ὡς φαίνονται ὀπισθεν καὶ τινὰ τῶν ἔξω ὀνόματα, συγκαταλεγόμενα τοῖς ἐπιψηφισθεῖσι»¹⁵.

Εἶναι φανερὸν λοιπόν, ὅτι φιλικὰ πρὸς αὐτὸν πρόσωπα ἐκ τῆς τουρκι-

13. Τάσου Ἀ. Φ. Γριτσοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 7-8 («Ἀρχεῖον Θεο. Λ. Γλ. Θεσ.», ΙΘ' 271-272). Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ πρέπει νὰ ἐπανορθωθῇ ἐνταῦθα, ὅτι τὸ σχετικὸν διάταγμα εἶναι τοῦ πατρ. Παρθενίου Α' καὶ ὄχι Νεοφύτου Γ', χρονολογεῖται δὲ 1 Ἰουλίου 1639 καὶ ὄχι Μάρτιον 1637. Ἡ παραδρομὴ ὀφείλεται μᾶλλον εἰς τὸν μακαρίτην Μυστακίδην, ΕΕΒΣπ., τ. ΙΒ', σελ. 226. Πρβλ. μητρ. Σάρδεων Γεργανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι Βορείου Θράκης καὶ ἐν γένει τῆς Βουλγαρίας ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως καὶ ἐξῆς, «Θρακικά», τόμ. Η' (1937), σελ. 185.

14. Κῶδ. Πατρ. Ἀρχιεοφ. Α', σελ. 300. Μητρ. Σάρδεων Γεργανοῦ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 185.

15. Τάσου Ἀ. Φ. Γριτσοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 7 («Ἀρχεῖον Θεο. Λ. Γλ. Θεσ.», ΙΘ', σ. 271).

κῆς ἐξουσίας ἐχρησιμοποίει ὁ Κύριλλος. Ἦδη ὁμως ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1639 παραμένει ἐκτὸς ἐπαρχίας, καλούμενος ὀρθῶς π ρ ὠ η ν Κ ο ρ ί ν θ ο υ, ἀφοῦ ἢ εἰς Φιλιππούπολιν ἀρχιερατεία του ἐθεωρήθη ὡς μηδέποτε γενομένη, ἐξακarakterίσθη δὲ ἢ μετὰθεσις ὡς «ἀ κ α ν ὀ ν ι σ τ ο ς κ α ι ρ ῶ σ ι ν ο ὕ δ ε μ ί α ν ἢ ἰ σ χ ὺ ν ἔ χ ο υ σ α». Ἦναγκίσθη λοιπὸν νὰ ἀναμένη τὴν ἀνατολὴν καλυτέρων ἡμερῶν, ἢ ὅποια ὁμως πολὺ ἐβράδυνεν. Οὕτως ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον δωδεκαετίαν δὲν ἔχομεν καμμίαν ἐπίσημον εἶδησιν περὶ αὐτοῦ. Ὁ προηγούμενος καὶ ὁ ἐφεξῆς βίος του ἐπιτρέπει νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι θὰ παρεῖχε πράγματα εἰς τὴν Μ. Ἐκκλησίαν καὶ θὰ ἐβάρυνε τὰς ἀκοὰς τῶν προκαθημένων αὐτῆς, σπείρων ζιζάνια. Βεβαίως καὶ θὰ διέμενεν εἰς ΚΠολιν, ἔχων ἀκόλυτον τὸ δικαίωμα τῆς ἀρχιερωσύνης καὶ ἐπομένως ἀποζῶν ἐκ τῆς φιλανθρωπίας τῶν χριστιανῶν καὶ τῆς ἀνοχῆς τῶν συλλειτουργῶν του, ἐν ἀναμονῇ τῆς προσφόρου εὐκαιρίας.

Αὕτη παρουσιάσθη μὲ τὴν καθαίρεσιν τοῦ μητροπολίτου Τορνόβου Διονυσίου, τοῦ ἀπὸ Χαλκηδόνος, ἦτοι κατὰ Μάρτιον 1650, ἐπὶ πατρ. Παρθενίου Β' τοῦ Χίου, ὅτε διὰ ψήφων κανονικῶν, ὡς φαίνεται, ἐξελέγη ὁ Κύριλλος μητροπολίτης Τορνόβου¹⁶. Θὰ ἐνόμιζε κανεῖς, ὅτι εἰς τὴν νέαν μακρονήν ἐπαρχίαν του ὁ Κύριλλος θὰ ἠσύσαζεν. Ἀλλὰ μᾶλλον δὲν συνέβη τοῦτο. Εἰς τὴν ἀκολουθήσαν βραδυτέρον καθαίρεσιν αὐτοῦ ἀναφέρεται, ὅτι ἐπεχείρησε νὰ ἐπιβῇ καὶ τῆς μητροπόλεως Χαλκηδόνος, στρεφόμενος ἐναντίον τοῦ γνησίου ἀρχιερέως Παχωμίου καὶ εἰσπηδῶν εἰς τὸ ἱερὸν σύνθρονον τῆς ἐπαρχίας ἐκεῖνου¹⁷. Οὕτως ἢ ἄλλως, κατὰ Μάϊον τοῦ 1652, ἦτοι μετὰ διετίαν καὶ πλέον ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς του ὡς Τορνόβου, εὗρίσκετο εἰς ΚΠολιν, καιροφυλακτῶν διὰ νέαν εὐκαιρίαν καὶ μεγαλύτερον ἄλλα. Τοῦτο ἦτο τὸ τολμηρότερον τῶν μέχρι τοῦδε ἀποτοληθέντων καὶ ὠδήγησεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, τὸν ὅποιον ἐγκατέλιπεν Ἰωαννίκιος Β' τὸ δεύτερον πατριαρχῶν, κρυφίως φεύγων ἐκ ΚΠόλεως¹⁸.

16. Πατρ. Ἱεροσολύμων Δ ο σ ι θ έ ο υ, Νομ. Συναγ., φ. 166β. Κ. Ν. Σάθ α, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 584. Μητρ. Σάρδεων Γ ε ρ μ α ν ο ὕ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 179. Ὁ Διονύσιος ἐγένετο ἀνωμάλως μητροπολίτης Χαλκηδόνος, ἐκδιώξας τὸν γνήσιον ἀρχιερέα Παχώμιον. Ἐκδιωχθεὶς ἐκεῖθεν εἰσεπήδησεν εἰς μητρόπολιν Τορνόβου, ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος Μακαρίου. Ἡ πολιτεία του ὑπῆρξεν ἐπονείδιστος, διὸ κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1650 καθηρέθη ἐπὶ πατρ. Κυρίλλου τοῦ ἀπὸ Βερροίας (Νομ. Συν. φ. 165β · 166β).

17. Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως Γ ε ν ν α δ ί ο υ, Σκιαγραφία τῆς Μητροπόλεως Χαλκηδόνος καὶ ὁ ἐπισκοπικὸς αὐτῆς κατάλογος, «Ὁρθοδοξία», τόμ. ΙΘ' (1944), σελ. 121. Ἡ ἀρχιερατεία τοῦ Παχωμίου, διακοπεῖσα ὑπὸ τοῦ Διονυσίου (βλ. προηγουμένην ὑποσημείωσιν), ἐπεκτείνεται μέχρι τοῦ ἔτους 1647, μεθ' ὃ ἀπαντᾷ μέχρι τοῦ 1670 μητροπολίτης Γαβριήλ. Ἄν δὲν πρόκειται περὶ σφάλματος χρονολογικοῦ, ὁ Κύριλλος ἐστράφη πρὸς κατάληψιν τῆς μητρ. Χαλκηδόνος πρὸ τῆς ἐκλογῆς του ὡς μητρ. Τορνόβου, καθ' ὃν χρόνον ἐσχόλαζεν.

18. Ὅπως ἀντιστόργητον εἶναι τὸ γραφέν, ὅτι εἰς διαδοχὴν τοῦ φοβηθέντος καὶ παραιτηθέντος Ἰωαννικίου Γ' ἐκλήθη νὰ πατριαρχεῖσθαι καὶ ἀπεποιήθη νὰ δεχθῇ τὸν

Ὁ σεμνὸς οὗτος πατριάρχης, ἐφησυχάζων εἰς Ἅγιον Ὄρος, ἐκλήθη εἰς τὴν πατριαρχεῖαν τὸ β' κατὰ Μάϊον τοῦ ἔτους 1651, παραμείνας ἐν ἔτος καὶ 13 ἡμέρας¹⁹. Μετὰ τὴν 11ην Ἀπριλίου 1652, τῶν Βΐτων, πρὶν συμπληρωθῶν 40 ἡμέραι, ἐξωστρακίσθη ὁ πατρ. Ἰωαννίκιος Β' καὶ ἀντ' αὐτοῦ κατέστη οἰκουμενικὸς Κύριλλος τις Σπανός, Ρουμελιώτης, πρῶην Τορνόβου, τετραεπίσκοπος, γράφει σημεῖωμα Ἰωαννικίου Ἀλεξανδρείας, ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Κεραμέως²⁰.

Ὁ Κύριλλος ἀναμφιβόλως διέτριβεν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ προσεπάθησε νὰ ἐκμεταλλεθῆ τὴν ἀκυβερνησίαν. Ἐχρησιμοποίησεν ἀσφαλῶς κοσμικοὺς ἄρχοντας καί, ὡς καὶ προηγουμένως, τούρκους ἰσχυροὺς, διαδέσας χρυσίον. Ἰδοὺ τί λέγει ὁ γνωστὸς χρονογράφος καὶ ἐρμηνευτὴς τῆς Ἀποκαλύψεως Κύριλλος ὁ Πατρὺς εἰς τὸ ἔμμετρον αὐτοῦ Πατριαρχικὸν Χρονικόν :

Κύριλλος ὁ Τορνόβου δὲ εὐρὼν μόνον τὸν θρόνον ἐπήδησεν, εἰσέφερεν τῇ βίᾳ τοῦ κρατοῦντος καὶ πατριάρχης γέγονε χρυσοῦ τῇ δυνάμει, ἀλλὰ ὀλιγοήμερος, εἰς εἴκοσιν ἡμέρας. Τουτοὶ γὰρ τὸν πάσσαλον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ὀξέως τότε ἔβγαλεν ὀξὺς πάσσαλος ἄλλος, ὁ πρῶην Ἀθανάσιος....²¹.

Παρὰ τὴν ἀσκουμένην ὅμως πίεσιν πρὸς τοὺς τὴν πατριαρχικὴν Σύνοδον ἀπαρτίζοντας ἄρχιερεῖς καὶ ἀξιωματούχους τῆς Ἐκκλησίας, ὁ Κύριλλος δὲν ἀνεγνωρίσθη νόμιμος πατριάρχης. Πρὸς ἐξουδετέρωσιν μάλιστα αὐτοῦ, εὐρέθη ὡς προσωρινὴ λύσις ἡ ἐκλογή τοῦ τὰ αὐτὰ μέσα μετελθόντος Ἀθανασίου Γ' τοῦ Παταλλαρίου, τὸ β' ἀνελθόντος ἤδη εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον. Ἀλλὰ μετὰ 40 μόνον ἡμερῶν πατριαρχεῖαν, παραιτηθέντος καὶ τούτου ἐξελέγη ὁ ἀπὸ Λαρίσης Παῖσιος Α' τὸ α', τῇ 1ῃ Ἰουλίου 1652.

Ἐπομένως ὁ Ἀθανάσιος συνεπλήρωσε τῇ 1 Ἰουλίου 40 ἡμέρας πα-

θρόνον Κύριλλος ὁ Τορνόβου. Μ. Δ. Χ(α μ ο υ δ ο π ο ὑ λ ο υ). Μνημείων γραπτῶν περιουσιολογία, «Ἐκκλ. Ἀλήθεια» τόμ. Α' (1880 - 81), σελ. 109.

19. Πατρ. Ἱεροσολύμων Δοσιθέου, Περί τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, ἐν Βουκουρεστίῳ 1715, σελ. 1176 (γράφει ἔτος 1651, σὺγχι 1650). Ἀθ. Κομνηνοῦ—Υψηλάντου, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα βιβλίων Η', Θ' καὶ Γ', ἤτοι τὰ μετὰ τὴν Ἄλωσιν (1453 - 1789), ἐκδιδόντος Γερμανοῦ Ἀφθονίδου, ἐν ΚΠόλει 1870, σελ. 152 - 153.—Μ. Ι. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ Πίνακες, εἰδήσεις ἱστορικαί, βιογραφικαί περὶ τῶν πατριαρχῶν Κων(σταντινου)πόλεως, ἐν ΚΠόλει [1885 - 90], σελ. 578 - 579.

20. Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Σινᾶ, Peterburg 1908, σελ. 195.

21. Ματθ. Γεδεών, Κυρίλλου Λαυριώτου Πατριαρχικὸν Χρονικὸν νῦν πρωτὸν ἐκδιδόμενον, «Ἀθῆναιον», τόμ. ζ' (1877), σελ. 39, στίχ. 755 κ.ἑξ.

τριαρχείας, ἀρχομένης ἀπὸ 23 Μαΐου. Ἀπὸ 11 Ἀπριλίου, πρὶν συμπληρωθῶν 40 ἡμέραι, ἐξωστρακίσθη ὁ Ἰωαννίκιος Β', ὡς εἶδομεν. Δηλαδή ἐξωστρακίσθη περὶ τὴν 15ην Μαΐου, ἔλαττον τῶν 40 ἡμερῶν κατὰ 6 ἡμέρας. Ἀπομένουν, κατὰ ταῦτα, ἡμέραι πατριαρχείας τοῦ ἐπιβάτου Κυρίλλου Γ' τοῦ Σπανοῦ ὀκτώ, ἦτοι 15-23, ὅτε ἐξελέγη ὁ Ἀθανάσιος Γ'. Δέον νὰ σημειωθῆ, ὅτι οἱ χρονογράφοι καὶ ἱστορικοὶ τῆς πατριαρχικῆς ἱστορίας ἦτις ταυτίζεται κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν πρὸς αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ἱστορίαν τοῦ Γένους, ἀρούμενοι ὁ μὲν ἐκ τοῦ δέ, δέχονται ὅτι ὁ Κύριλλος ἐπατριαρχευσεν ἡμέρας 8 ἢ 18 ἢ 20 ἄνευ ἡμερομηνίας καθωρισμένης²²:

22. Μητρ. Σάραδων Γεργαροῦ, Συμβολὴ εἰς τοὺς πατριαρχικοὺς καταλόγους ΚΠόλεως ἀπὸ τῆς Ἀλώσεως καὶ ἐξῆς, «Ὁρθοδοξία», τόμ. Γ' (1935), σελ. 98.— Μ. Ι. Γεδεών, Πατριαρχικοὶ πίνακες, σελ. 579-580. Ὄκτώ ἡμέρας δέχεται διαρκέουσαν τὴν πατριαρχίαν Κυρίλλου Γ' καὶ ὁ Κομνηνός-Υψηλάντης, ἐνθ' ἄν., σελ. 153, ἀπὸ 5 Μαΐου 1651 (γράφει 1652). Ἐπὶ 20 ἡμέρας παρατείνεται ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου Λαυριώτου (Μ. Γεδεών, «Ἀθῆναιον», τ. ζ' σελ. 39, στίχ. 758), Θελασσηνοῦ (Περ. Γ. Ζεργλέντου, Ἡ πρώτη πατριαρχία Κυρίλλου Λουκάρεως, ὁ θάνατος τοῦ πατριάρχου Τιμοθέου καὶ Ἰωάννου Θελασσηνοῦ ἀναγραφή τῶν πατριαρχευσάντων ἔτεσι 1612-1707, ἐν Ἀθήναις 1921, σελ. 22), Σκαράτου Δ. Βυζαντίου (Ἡ Κωνσταντινούπολις, ἡ περιγραφὴ τοπογραφικῆ, ἀρχαιολογικῆ καὶ ἱστορικῆ..., τόμ. Β', Ἀθήνησιν 1862, σελ. 535), δεχομένου ὅτι παρητήθη μετὰ 20 ἡμερῶν νόμιμον πατριαρχίαν, καὶ ὑπὸ τοῦ Μελετίου μητροπολ. Ἀθηνῶν (Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, μετενεχθεῖσα... παρὰ Γεωργ. Βενδότη, τόμ. Γ', ἐν Βιέννῃ 1784, σελ. 465). Ὑπὸ τοῦ Κωνστ. Οἰκονόμου, τοῦ ἐξ Οἰκονόμων (Ζ. Μαθῆ, Κατάλογος ἱστορικός τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν..., ἐκδ. β', ἐν Ἀθήναις 1884, σελ. 132), ὁ Κύριλλος ἀναγράφεται 191ος, ἐν ἔτει 1651, πατριαρχεύσας ἐπὶ 20 ἡμέρας.— Ἡμερῶν 18 πατριαρχία σημειοῦται ὑπὸ τοῦ πατρ. Ἱεροσολύμων Δοσιθέου (ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 1176), ὑπὸ τοῦ Δημάρη (Α. Παπαδόπουλου—Κεραμέως, Συμβολὴ εἰς τὴν χρονολογίαν καὶ ἱστορίαν τῶν μεταγενεστέρων πατριαρχῶν ΚΠόλεως, «Ἐκκλ. Ἀλήθεια», τόμ. Δ', 1883-84, σελ. 399. Πρβλ. καὶ Π9ΣΚ, παράρτ. Κ'-ΚΒ', 1892, σελ. 115), ὑπὸ τοῦ οἰκ. πατρ. Καλλινίκου Γ' (Κ. Δυοβουνιώτου, «Ἱερὸς Σύνδεσμος», ἔτ. ΙΑ', φ. 261, 15 Μαρτ. 1916, σελ. 8), καθὼς καὶ ἀγνώστου χειρογράφου (Ι. Σακκελίωνος, Πατριαρχικὴ βιβλιοθήκη, Ἀθήνησιν 1890, σελ. 314). Ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπ. Ἀθηνῶν Χρυσόστομου (Τῶν ἐπισκόπων καὶ πατριαρχῶν ΚΠόλεως χρονολογικὸς πίναξ, «Θεολογία», τόμ. Δ', 1926, σελ. 181) σημειοῦται ἀορίστως καὶ ἐσφαλμένως, Κύριλλος Γ' τὸ α' 1651. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ μητρ. Ἡλιουπόλεως καὶ Θεῶν (Γενναδίου Ἀραμπατζόγλου, Φωτίσιος Βιβλιοθήκη, μέρ. Α' ἐν ΚΠόλει 1933, σελ. 211), θεωρεῖται ὡς ἐπὶ 20 ἡμέρας διαρκέσασα καὶ ἐντὸς τοῦ μηνὸς Ἰουνίου ἢ Κυρίλλου Γ' τοῦ Σπανοῦ πατριαρχία, κατὰ τὰς εἰδήσεις τοῦ παρὰ Βανδουρίω ἀνωνόμου (Ans. B a b u r i i, Imberium orientale, Paris 1712, σελ. 162). Ἀτυχῶς ἀπληροφόρητα εἶναι τὰ εἰς ἐγκυκλοπαιδείας σχετικὰ ἀρθροῖδια, προκειμένου περὶ Ἰωαννίκιου Β' καὶ Κυρίλλου Β', π. χ. ὑπὸ Α. Ν. Διμαντοπούλου, ΕΛΕ, τ. ζ' 1929, σελ. 924 καὶ τ. η' (1930), σελ. 328, Ε. Γ. Παναγιώτου, ΜΕΕ, τ. ΙΓ' (1930), σελ. 374 καὶ Μ. Ι. Γεδεών, αὐτόθι, τ. ΙΕ' (1931, σελ. 437.—Πρβλ. καὶ S. Vailhe, Eglise de Constantinople ἐν τῷ V a c a n t - M a n g e n o t. «Dictionnaire de Theologie catholique», τόμ. ΙΙΙ (Paris 1911), σελ. 1311, 1430.

Μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν λοιπὸν Κυρίλλου Γ' καὶ Ἀθανασίου Γ', εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀνῆλθεν ὁ Λαρίσης Παῖσιος Α' τῆ 1 Ἰουλίου 1652, ἂν δεχθῶμεν ἀκριβῆ τὴν ὑπὸ Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων παρεχομένην χρονολογίαν²³. Ἄλλ' εἰς τὸν νέον πατριάρχην ἢ παρουσία τριῶν σχολαζόντων πατριαρχῶν ἐν ΚΠόλει, Ἰωαννικίου, Κυρίλλου καὶ Ἀθανασίου ἦτο διαρκῆς ἐνόχλησις καὶ δημιουργία πραγμάτων. Πολλοὶ ἀρχιερεῖς διατρίβοντες ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ συνομιλοῦντες κρυφίως πότε μὲ τὸν ἕνα καὶ πότε μὲ τὸν ἄλλον ἐκ τῶν τριῶν τούτων, ποικιλοτρόπως ἔβλαπτον τὴν Ἐκκλησίαν. Ὅθεν ἠναγκάσθη ἡ πατριαρχικὴ Σύνοδος νὰ λάβῃ ἀπαγορευτικὰς ἀποφάσεις κατὰ τῶν ἐνδημούντων ἀρχιερέων, ἐκτιθεμένας ὡμῶς εἰς τὸν ἀκόλουθον συνοδικὸν τόμον, κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1652²⁴.

*Παῖσιος ἐλέω Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης
καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης.*

- Καὶ παῖδες ἱατρῶν ἱαματικὴν θεραπείαν προσενεγκεῖν εἰώθασιν ἐπὶ τοῖς μέλεσι τῶν σωμάτων ὅσα τὴν ἴασιν παρέχονται καὶ προσδοκίαν τοῖς περὶ τὴν ἐλπίδα σωτηρίας, ἄλλως γὰρ ἂν καυτῆρες ἐπάγονται καὶ μάχαιραι τὸ σεσηπὸς ἀποκόπτοντες τοῦ ἀρτίου καὶ ὕγιους, ὡς μὴ νέμητο ἡ κακία τῆς νόσου τὴν σωτηρίαν τοῦ σώματος. Παραπλήσιον δὲ ἡμῖν δοκεῖ καὶ τοὺς νόμους καὶ κανόνας τὰ αὐτὰ πως πράττειν καὶ διεξέχρεσθαι καὶ τοῖς μὲν ἀγαπῶσιν αὐτοὺς εἰρήνην ἄγειν πολλὴν καὶ πάσης τιμωρίας αὐτοὺς ἀπαλλάττειν, τὸναντίον δὲ καταδικὰς ἐπάγειν τοὺς ἀπειθοῦντάς τε καὶ λιποτακτοῦντας. Πρὸς τι δὲ τό γε νῦν καὶ ὁ παρὼν τόμος συνοδικὸς ἐκτίθεται, ὅτι τῆς καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἐν τοσοῦτῳ πελάγει τῶν δεινῶν κλιδωνιζομένης καὶ μικροῦ δεῖν, εἰ μὴ χεῖρ Κυρίου Σαββαῶνθ κατέλιπεν ἡμᾶς, καὶ βαπτιζομένης καὶ πνευματικῆς χάριτος δεομένης. Ἔδει μὲν συνάρασθαι πάντας καὶ ὁμοφρόνως παρίστασθαι, ἵνα μὴ καταιγὶς ὕδατος σκανδάλου καταποντίσαντο ἡμᾶς καὶ λάκκος ταλαιπωρίας καὶ πηλὸς ἰλύος δεχθεῖς ὡς τάναντία φρονοῦντας καὶ μὴ συμπαρόντας ἐπὶ ἀδελφότητι. Ἄλλ' ὅσιν τινες ἀπανταδιασάμενοι καὶ
- 5
10
15
20
- πᾶσαν θείαν τε καὶ ἀνθρωπίνην εἰρήνην ἀποσεισάντες διεσχίσθησαν μὲν, οὐ κατενόγησαν δὲ καὶ προφάσει τῆς σωματικῆς ἀνάγκης ἐν τῇ

23. Πατρ. Ἱεροσολύμων Δοσιθέου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 1176. Τὸ σχετικὸν ὑπόμνημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Παῖσιου μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Ἀθανασίου ἐν Νομ. Συναγ., φ. 249β - 250α. Πρβλ. Μ. Ι. Γ ε δ ε ὡ ν, Πατριαρχικοὶ πίνακες, σελ. 581.— Μητρ. Σάρδεων Γ ε ρ μ α ν ο ὤ, Συμβολὴ εἰς τοὺς Πατρ. Καταλόγους, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 99 κέξ.

24. Νομ. Συναγ. φ. 251β - 252α. Πρβλ. Κ. Ν. Σάφια, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 587.— Ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ Κώδ. Φωτίου Κυπρίου Α' 403 - 404 ὑπὸ Γενναδίου Ἀρμαπατζόγλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 137 - 138.

βασιλευούση τῶν πόλεων ἐνδημοῦντες τὸ τῆς δολιότητος προσωπεῖον
 περιφέρονται καὶ τὴν ἡμῶν ἐνότητα ὑποκρινόμενοι τῇ σχέσει τῶν τῆς
 Ἐκκλησίας ὑπεναντίων ἑαυτοὺς κοθυποβάλλουσι καὶ τοῦ δικαίου ζυγοῦ
 25 καὶ θείας τρυτάνης περὶ τὴν πρόνοιαν ἀποσφάλλονται. Περιερχόμενοι
 γὰρ ἔνθεν κἀκεῖθεν, παρὰ γνώμην τῆς Συνόδου, διατελέσαι σπουδά-
 ζουσιν, ὅσον ἂν εἴη τὸ καθ' αὐτοὺς ἐφικτόν, λαθραίως δὲ καὶ ἐν πα-
 ραβύτω φαίνεται ὁμιλεῖν, πῆ μὲν τῷ πατριαρχεύσαντι κυρ - Ἰωαν-
 νικίῳ, πῆ δὲ καὶ Πατελάρῳ τῷ κυρ - Ἀθανασίῳ, τυχόν δὲ τούτοις
 30 ἔσχατον καὶ Κυρίλλῳ τῷ Σπανῷ, τῷ παρανόμως καὶ παρὰ κανόνας
 καὶ παρὰ γνώμην τε καὶ θέλησιν τῆς Συνόδου φαντασθέντι ἐπιχειρή-
 σαι ληστρικῶς καὶ ἐπιβῆναι τοῦ θρόνου τοῦ οἰκουμενικοῦ καὶ ζημίας
 ἐπενεγκεῖν ἀφορήτους ὅλως ἑαυτὸν μὴ εἰδότε. Ταῦτ' ἄρσ περὶ οὐδε-
 νὸς ἄλλου τολμῶσιν, ὡς οἶμαι, διαπράττεσθαι ἀναίδην οἱ ἄφρονες,
 30 ἀλλ' ἢ διὰ ζημίαν μὲν τῆς Ἐκκλησίας παγκόσμιον, ἡμῶν δὲ λύπην
 καὶ ταραχὴν ἀπαρამύθητον καὶ ὡς εἰπεῖν κοινῶς διάστασιν τε καὶ
 διχόνοιαν καὶ κοινὸν κώλυμα καὶ ἐμπόδιον τῶν συνεισφερόντων ἐπὶ
 τῇ Ἐκκλησίᾳ βοηθημάτων, ᾧ μὴ δύνασθαι τινα ἐπικουρεῖν καὶ συ-
 νεισενεγκεῖν αὐτῇ τι τὸ σύνολον. Τούτων οὖν πάντων ἕνεκα ἡ με-
 40 τριότης ἡμῶν μετὰ καὶ τῆς περὶ αὐτὴν ἱερᾶς τῶν ἀρχιερέων Συνό-
 δου, τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν αὐτῆς ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργ-
 γῶν ἀποφαίνεται καὶ ἐν ἀγίῳ διορίζεται πνεύματι, ἵνα ἀπὸ τοῦ νῦν
 μηδεὶς τολμῆσῃ ὑπεισεῖναι ἐν τῷ καταλύματι, ἐν ᾧ εἰσιν ὁ τε κυρ - Ἰω-
 αννίκιος καὶ ὁ κυρ - Ἀθανάσιος καὶ ἐντυχεῖν αὐτοῖς ἄνευ ἡμετέρας
 45 εἰδήσεώς τε καὶ βουλήσεως καὶ οὔτε ἐγγράφως ἢ ἀγράφως διὰ μηνύ-
 ματος τῶν ἀρχιερέων φαμέν, τῶν κληρικῶν, τῶν ἱερέων ἢ καὶ ὀποιω-
 νοῦν ἄλλων, ἐκτός τινος ἐκκλησιαστικῆς ἀνάγκης κατεπειγουσῆς, τότε
 τὸν βουληθέντα ἐντυχεῖν αὐτοῖς λαβεῖν παρ' ἡμῶν τὴν κατάνευσίν τε
 καὶ ἄδειαν, μάλιστα δὲ πάντων μηδένα ὧν εἶπομεν τολμῆσαι ὅλως δια-
 50 βῆναι ἢ μᾶλλον παραβῆναι ἀσέμνως ἐντετέχασθαι τῷ ἀσέμνῳ καὶ παγ-
 κακίστῳ Σπανῷ Κυρίλλῳ, τῷ κατὰ θεϊκὴν παραχώρησιν λησταρχεύ-
 σαντι τὸν οἰκουμενικὸν τοῦτον πατριαρχικὸν ἀγιώτατον θρόνον καὶ
 συμφωνήσαντι τοῖς ἐκείνου διδάγμασι καὶ θηριώδεσι φαρμακείαις
 ἢ μᾶλλον ἀπατηλοῖς λογισμοῖς τε καὶ δελεάσμασι, τῶν πρὸς φθορὰν
 55 καὶ ἀπώλειαν συντεινόντων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τεχνικῶς ἀκολουθη-
 σαι τοῖς ἐκείνου νεύμασι, λόγῳ ἢ ἔργῳ ἢ συνδρομῇ καὶ βοηθείᾳ καὶ
 προμηθείᾳ παντοία, εἰς διάσεισιν τῆς ἡμετέρας πατριαρχείας καὶ
 διασκεδασμὸν καὶ φθορὰν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ βλάβην τῶν
 ἀγαθῶν αὐτῆς καὶ καταστροφὴν τῆς ἀδελφικῆς συνάξεώς της καὶ ὁμη-
 60 γύρεως. Ἄλλως γὰρ ἂν ὁ τοιοῦτος καὶ τηλικούτος φωραθεὶς τοῖς
 ἐχθρίστοις καὶ ἀποσιάταις τῆς Ἐκκλησίας συναινῶν καὶ συνεργαζό-

μενος και θέλων, ὡς ἐκεῖνοι βούλονται και θέλουσιν, ἐπὶ ἀφανισμῶ
 και ἀπολεία πάντων ἡμῶν, παρόντων τε και ἀπόντων, ἀποδειχθέν-
 70 τος τούτου ἐμπράκτως ἐν λόγῳ ἢ ἐν χάριτι και μέλανι, ἀρχιερεὺς ὄν-
 τισαύτης κακίας ἐχόμενος καθηρημένος εἶη και γεγυμνωμένος εἶη πά-
 σης ἀρχιερατικῆς ἐνεργείας και τάξεως και ἐστερημένος τοῦ θρόνου
 και τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ και τῆς τοιαύτης ἀξίας, ἀδείας οὔσης ἐκκλη-
 75 σιαστικῆς χειροτονηθῆναι ἕτερον εἰς τὴν ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἀπροκριμα-
 τίστως, κληρικὸς δὲ ἢ ἱερεὺς ὁ μὲν τοῦ κλήρου και τοῦ ὄφικίου
 ἐστερημένος, ὁ δὲ τῆς ἱερωσύνης γεγυμνωμένος και ὑπ' ἀφορισμὸν
 80 ἄλυτον και κατάραν αἰώνιον, μεθ' οἰουδήτινος τῶν ἀθετητῶν. Ἐπὶ
 γὰρ τούτῳ ἐπιγράφεται και ὁ παρὼν συνοδικὸς τόμος και κατε-
 στρώθη ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλη-
 σίας, ἐν ἔτει σωτηρίῳ ,αχνβφ [1652], ἐν μηνὶ Σεπτεμβρίῳ, ἰνδι-
 κτῶνος βης.

(Συνεχίζεται)